

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No5(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 652 sahifa,
6-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Fizika ta'limida integratsiyalashgan yondashuv: mazmuni va ahamiyati.....	10
<i>Doniyorova Iroda Baxtiyor qizi</i>	
Zamonaviy boshlang'ich ta'lim: milliy dastur, kompetensiya va xorijiy tajriba integratsiyasi.....	14
<i>Omonova Nilufar Parda qizi</i>	
The Role of Environmental Project-Based Learning in Developing EFL Learners' Productive Skills.....	19
<i>Xujanova Shaxina Abdullayevna</i>	
Boshlang'ich sinflarda integratsiyalashgan ta'limning pedagogik aspektlari	24
<i>Eshpo'latova Elnora Yo'ldoshovna</i>	
Talabalarda stressga barqarorlikning nazariy va amaliy tahlili.....	29
<i>Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Maxmudova Shahzoda Maksudovna</i>	
Malakaviy o'quv amaliyoti jarayonida bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda didaktik ta'minotning ahamiyati.....	32
<i>Ramozonova Bahroy Sadriddinovna</i>	
Oliy ta'limda raqamli pedagogikaning institutsionlashuvi: boshqaruv, siyosat va raqamli transformatsiya strategiyalari.....	36
<i>Nuraliyeva Dilshoda Yo'lichiboy qizi</i>	
Aholini jismoniy sog'lomlashtirishda sog'lomlashtiruvchi mashg'ulotlarni tashkil etish metodikasi.....	41
<i>V. Sh. Raximov</i>	
O'spirinlik davrida motiv va motivatsion sohalarning kasb tanlashdagi o'rni	46
<i>Rayimqulova S., Pulatova R., Do'smatova S., Matyakubova Shohista Odambov qizi</i>	
Tarbiyachi shaxsining shakllanishida psixologik determinantlarning roli	51
<i>Vasila Yusupova</i>	
Kasbiy ta'lim o'quvchilarini ijodiy qobiliyatini oshirishda xorijiy tajribalardan foydalanish	55
<i>B. X. Sharopov</i>	
Raqamli axborot makonida gumanistik g'oyalarni integratsiyalashning nazariy konsepsiyasi	59
<i>Isanov Najotbek Ilmamat o'g'li</i>	
Fanlararo integratsiya asosida o'quvchilarda iqtisodiy bilimlarni rivojlantirish imkoniyatlari.....	63
<i>J. M. Fayzullayev, Ortiqova E'zoza Olimjon qizi</i>	
Millatlarning o'ziga xos dunyoqarashining psixologik xususiyatlari	67
<i>Murxashev Axmadxon Olimjon o'g'li</i>	
Xalqaro ta'lim dasturlari asosida kasbiy ta'lim muassasalarida metakognitiv kompetensiyalarni shakllantirish metodikasi.....	70
<i>S. A. Qarshiboyev</i>	
Ijtimoiy media kontentlari orqali talabalarda fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishning nazariy asoslari.....	74
<i>Suyunov Rustam Sadriddinovich</i>	
Ko'p tilli muhitda ingliz tilini o'rganishning lingvistik xususiyatlari	78
<i>Teshaboyeva Mohichexra Sohijon qizi</i>	
Axborotlashgan jamiyat sharoitida bo'lajak pedagoglarning mediakompetentligini rivojlantirish zarurati.....	81
<i>Umarov Azizbek Vaxobovich</i>	
O'quvchilarda badiiy matn leksikasini o'zlashtirishdagi qiyinchiliklar: muammo va yechim.....	85
<i>Xamroyeva Dilnoza Jahongir qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini ma'naviy tarbiyalashda Ahmad al-Farg'oniy asarlarini kompyuter imitatsion modellari asosida o'qitish metodikasi.....	89
<i>S. S. Qulmurodova</i>	
Enhancement of Periodontal Disease Management Strategies in Individuals With Chronic Hepatitis C Following Attainment of a Sustained Virological Response.....	92
<i>Makhmudova Ugi'loy Bakhtiyorovna</i>	
Epithelial-Mesenchymal Transition's Possible Role in the Pathogenesis of Periodontitis (Literature Review)	95
<i>Burkhonova Zarafuz Kobilovna</i>	
Gamifikatsiya asosida bo'lajak oligofrenopedagoglarda kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish texnologiyalari mexanizmini tatbiq etish	102
<i>Bozorboyev Javlon</i>	
Bo'lajak chizmachilik o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish omillari.....	106
<i>Jamilova Dilsuza To'iqin qizi</i>	

Elektir va magnit maydonida yorug'likning ikkilamchi sinishi.....	110
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Alimardonov Husan Yorqin o'g'li, Ismatullayev Sayfiddin Panji o'g'li</i>	
Lazer texnologiyalarining zamonaviy qo'llanilishi	114
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Muminova Sevinch Kamoliddin qizi, Begnayeve Dilbar Bobonazar qizi</i>	
Fotometrik kattaliklar	117
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Mamatqulova Zebo Komiljon qizi, Xolmaxmatova Sevara Sirojiddin qizi</i>	
Qutublangan yorug'lik manbalari	121
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Turdimurodova Kumushbib, Normuminova Madina</i>	
Tabiatdagi optik hodisalar	125
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Qudratova Sevinch Otabek qizi, Ulasheva Ruxshona Rustam qizi</i>	
Rus tilini o'qitishda kompetensiyaga asoslangan innovatsion yondashuvlardan foydalanish	129
<i>Erkinova Nozima Utkir qizi</i>	
Rezervga bo'shatilgan harbiy xizmatchilarning ijtimoiy-psixologik reintegratsiyasini tadqiq etishning ilmiy-metodologik tahlili	133
<i>Ikmatullayev G'. Z.</i>	
Raqamli ta'lim platformalarida matematika o'qitishda sun'iy intellekt yordamida baholash tizimini takomillashtirish	136
<i>Mirzayeva Shahlo Abduraxmanovna, Akbarov Ulug'bek, Abdivaliyeva Umida</i>	
Linguistic and Pedagogical Foundations of Teaching English as a Foreign Language in The Uzbek Context.....	140
<i>Shokirova Mushtariy</i>	
Sun'iy intellektning ta'lim jarayonidagi transformatsion roli	144
<i>Uzoqboyev Xojiakbar Qobuljon o'g'li</i>	
Enhancing Collaborative Learning and Peer Feedback in EFL Classrooms Through Padlet: a Digital Approach to Group Work and Assessment.....	148
<i>Veronica Khatamova</i>	
Kar va zaif eshituvchi o'quvchilarning rasmlar asosida aqliy faoliyatini rivojlantirishning vizual-didaktik texnologiyalarini takomillashtirish.....	152
<i>Meliqo'ziyev Abduraxmonjon Qahramonjon o'g'li</i>	
Emotsional intellekt – hr menejerlarning qaror qabul qilish kompetensiyasining determinanti sifatida	157
<i>Abdukarimov Muhammadjon Muratovich</i>	
O'g'il bolalarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlashning tizimli-pedagogik modeli: nazariya, metodologiya va amaliyot	162
<i>Islamova Fotima Shamsiddinovna</i>	
Barkamol yosh avlod fazilatlarini shakllantirishda milliy innovatsion pedagogik texnologiyalarning o'rni.....	170
<i>Olimova Dono Shakirovna, Baxtiyorova Shahnoza Mansurbekovna</i>	
Development of Prevention of Professional-Pedagogical Deformation on the Basis of Health-Saving Technologies in Higher Educational Institutions.....	174
<i>Saidova Parvina Mirzo kizi</i>	
O'zbek xalq pedagogikasi mazmuni asosida talabalarni oilaviy hayotga tayyorlashning ilmiy nazariy asoslari	178
<i>Rahmonqulova Guliza Faxriddin qizi</i>	
Bolalarning maktabgacha yosh davrida emotsional rivojlanishiga oid nazariy qarashlar tavsifi.....	182
<i>Abduraxmonova Gulmira Arapjon qizi, Yuldasheva Umida Maxmudovna</i>	
Alohida ehtiyojli bolalar uy ta'limini tashkil etishning korreksion pedagogik tizimining tarkibiy komponentlari.....	186
<i>Jo'raxo'jayev Muhammadazizxo'ja Xalilxo'ja o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida multimedia vositalarining ahamiyati.....	190
<i>Umida Marasulova</i>	
Boshlang'ich funksiya va aniqmas integral.....	193
<i>Mirzayeva Shahlo, Isroilova Zahro, Erkinova Shahrizoda, Javliyeva Dilnura</i>	
Maktabgacha ta'limda bolalar adabiyoti kerakmi?!.....	196
<i>Dilfuza Shadiyeva</i>	
Experimental Study on the Psycho-Pedagogical Effectiveness of Mall-Based Multimodal Learning in Developing Pluricultural Competence	200
<i>Azimova Sevara Muzaffar qizi</i>	

Simulyatsion o'quv muhitida fizika o'qituvchilarining o'z-o'zini boshqarish va refleksiv kompetentligini oshirish.....	205
Muradov Iloxomjon Abduxamid o'g'li	
Ta'lim menejmentida strategik boshqaruv tushunchasining evolyutsiyasi.....	209
Raximjonov Jamshid Rafiqjon o'g'li	
Raqamli kompetentlik tushunchasining ilmiy-nazariy talqini va xorijiy hamda mahalliy tadqiqotlar tahlili	214
Umirov Boboyor Baxtiyor o'g'li	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faoliyatlar samaradorligini oshirishda pedagogik multimedia vositalaridan foydalanish usullari.....	218
Abdreimova Maftuna O'ktam qizi	
Boshlang'ich sinf texnologiya darsliklarining tuzilishi hamda o'quvchilar yoshiga muvofiqligi.....	223
Bobolov Nuriddin Tojiyevich	
Oliy ta'limda pedagoglarning boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish uchun zamonaviy texnologiyalar	228
Isabekov Bahodir Isabek o'g'li	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda tolerantlik madaniyatini shakllantirishning ijtimoiy-psixologik masalalari .	233
Boydavletova Sohiba Abduganiyevna	
Aksiologik yondashuv asosida tarbiya fanini o'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish.....	239
G'aybullayev Bobur Nomonjon o'g'li	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda mantiqiy tafakkurni rivojlantirishda didaktik o'yinlarning ahamiyati.....	243
Toshpo'latova Muxlisa G'olib qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarning refleksiv kompetentligini rivojlantirishning mazmuni va ilmiy-nazariy pedagogik asoslari.....	248
Mamatqulova Saboxat Abduraxmonovna	
Maktabgacha ta'limda monitoring va baholash tizimini takomillashtirish.....	253
Amanova Durdona Kaxramonovna	
O'zbekiston yoshlarining ma'naviy va estetik tarbiyasida tasviriy san'at va zamonaviy pedagogik texnologiyalar.....	257
Esanova Hulkar Abdurayim qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida eksperimental-tajriba faoliyatini tashkil etish	261
Gafurova Dilnoza Saloxiddinovna	
Ommaviy axborot vositalarining jamiytdagi xavfsizlik hissigi ta'sirining nazariy va amaliy tahlili	266
Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Qoldiboyeva Xayriniso Eldarovna	
Milliy o'yinlarni o'qitishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlari.....	269
Ismatov Po'latjon Abdumannobovich	
Ta'lim sifatini boshqarish jarayonida kvalimetrik parametrlarini takomillashtirishda xorijiy tajribalarning ahamiyati	273
Karimova Maxbubaxon Mukimjonovna	
Innovatsion ta'lim sharoitida bolalar adabiyotini o'qitish metodikasini takomillashtirish modeli.....	278
Mirzayeva Nigora Bozorovna	
Matematika o'qitishda milliy qadriyatlarni aks ettirish.....	282
Mirzayeva Shahlo, Yuldoshova E'zoza Ravshan qizi, Muxtorova Sevinch Asad qizi, Xolboyeva Mushtariy Zayniddin qizi	
Ingliz tilida fe'l frazeoformalarining morfologik tuzilishiga xos umumiy xususiyatlar.....	285
Jo'rayeva Nargiza Shavkatovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yozma nutqini o'stirishda interaktiv metodlarning ahamiyati.....	289
Ramazonova Munisa Hoshim qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarining lug'at boyligini oshirishda intellektual o'yinlar va interfaol usullardan foydalanish.....	294
Raxmonova Gulrux Ubaydullayevna, Ibragimova Dildora Turabovna	
Maktabgacha ta'limda pedagoglar kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishda uslubiy xizmat va hamkorlik mexanizmlarining samaradorligi.....	298
S. A. Rahmonberdiyev	
Yoshlarni destruktiv submadaniyatlar ta'siridan himoyalashning innovatsion pedagogik usullari	304
Xasanova Marxabo Turayevna	
Социально-психологические особенности домашнего насилия в условиях трансформации семьи и цифровизации общества	308
Абдукадирова Лаура Юльбарсовна, Абдуллаева Азиза Комилжон кизи	
Педагогические основы развития инновационной компетентности педагогов в системе дошкольного образования.....	315
Гульнора Ахтямовна	

Роль учебного процесса и творческой деятельности в сохранении психологического равновесия.....	320
<i>Коршубаева Рано Хазраткуловна</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik tasavvurlar (son, shakl, o'lcham, fazoviy munosabatlar)ning psixologik-pedagogik xususiyatlari va rivojlanish bosqichlari	325
<i>Bibizaynab Otaxo'jayeva</i>	
Ertaklarni rollarga bo'lib o'qish orqali o'quvchilarda boshqaruvchanlik qobiliyatini shakllantirish	328
<i>Sobirova Fotimaxon Baxodir qizi, Narkabilova Gulnoza Po'latovna</i>	
Jadid ayollari fenomenining tarixiy va intellektual mohiyati	332
<i>Ergashova Mehriniso Husniddin qizi</i>	
The Importance of Pronunciation in Language Learning	335
<i>Nazarova Gulbaxor Azimjon Qizi</i>	
Ta'lim jarayonida test texnologiyalaridan foydalanishga qo'yiladigan pedagogik talablar	340
<i>Rasulov Ulug'bek Murodulloyevich</i>	
Tibbiyot ta'limida mentor va talaba munosabatlarining tahliliy tafakkurga ta'siri	345
<i>Osbayov Muhammadjon Imaraliyevich</i>	
Oila qadriyatlari va ta'lim tizimi orqali ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirish.....	350
<i>Tuymurodova Donoxon Istam qizi, D. Sh. Yuldasheva</i>	
Будущее французского языка в XXI веке: глобальные тенденции, вызовы и перспективы.....	354
<i>Азамжонova Сарвиноз Шухратовна</i>	
Dars jarayonida o'yin folklori namunalaridan samarali foydalanish usullari.....	360
<i>Safarova Nigora Oxunjonovna, Durmatova Oygul Orifjonovna</i>	
Yosh basketbolchilarni zamonaviy sport mutaxassisligiga yo'naltirishning samaradorligi.....	364
<i>Rahimov Bobirjon Abdurasulovich</i>	
Matematikani o'qitishda vizual tafakkur psixologiyasi.....	370
<i>Inomova Ozodaxon Shavkatjon qizi</i>	
O'zbek oilalarida gender tenglikning etnopsixologik xususiyatlari.....	374
<i>Yusupova Mardona Matkubulovna</i>	
Raqamli ta'lim muhitida sun'iy intellekt yordamida aniq fanlarni o'qitish va talabalarning kasbiy-pedagogik kompetensiyalarini shakllantirish	378
<i>Mirzayeva Shahlo, Olmasov Elshod Elmurod o'g'li, Jabborov Muhammadali Abdumannof o'g'li</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda emotsional intellektni rivojlantirish usullari.....	382
<i>Marufova Munira Egamkulovna</i>	
Elektron ta'lim jarayonida "raqamli profilaktika"ni ommalashtirish va "axborot hurujlari"ni bartaraf etish usullari	385
<i>Qo'ng'irotboy Avezimbetovich Sharipov, Sirojiddinov Nuriddin Saxobiddinovich</i>	
Tibbiyot sohasida ayollar karyerasi rivojlanishining imkoniyatlari va to'siqlari.....	393
<i>Axmedova Maysara Baxromovna</i>	
Tog' echkilarda xonakilashtirish natijasida paydo bo'lgan o'zgarishlar	397
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Ashurova Dilorom Abdusamat qizi, Elmurodova Munisa Baxtiyor qizi</i>	
Kumush tovon balig'i (Carassius gibelio Bloch)ning oziqlanish xususiyatlari va suv ekotizimidagi ekologik roli	402
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Rahmonqulova Ruxshona Qudratovna, Xurramova O'g'ilshod Usmon qizi</i>	
Inklyuziv ta'limga jalb etilgan bolalarni psixologik qo'llab-quvvatlashning pedagogik ahamiyati	406
<i>Akbaraliyeva Mohlaroyim Abdujalil qizi</i>	
O'smirlardagi agressiyani korreksiyalashda art-terapiya metodlarini qo'llashning psixologik jihatlari	413
<i>Jalilova S. X., A'loyeva Fazilat Alijon qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda agressiyani bartaraf etishning psixologik texnologiyalari.....	416
<i>G'aybullayeva Anora Tolib qizi</i>	
Sun'iy intellekt asosida o'quv jarayonini shaxsiylashtirish: nazariya va amaliyot.....	420
<i>Mirzayeva Shahlo, Ergashov Komilbek Muhiddin o'g'li, Rahmonov Og'abek</i>	
Sharq mutafakkirlarining tafakkur va aqliy taraqqiyot masalasidagi qarashlari	423
<i>Manzura Shodmonqulova</i>	
Umurtqalilarda regeneratsiya jarayonlarining molekulyar va fiziologik asoslari.....	427
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Mirzayeva Ruxsora Shukur qizi, Abdurahmonova Marjona Salim qizi</i>	
Qushlarning evolyutsiyasida uchishga moslashish jarayoni.....	432
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Nurillayeva Mavluda Abduvohid qizi, Muhammadiyeva Shaxrizoda Panji qizi</i>	
O'zbekistonning janubiy hududlarida O'rta Osiyo toshbaqasi (Testudo horsfieldii)ning bioekologik xususiyatlari va muhofazasi.....	437
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Xasanova Baxtigul Asqar qizi, Jo'rayeva Sojida Abray qizi</i>	

Maktabgacha ta'limda ekologik madaniyatni shakllantirish: "yashil pedagogika"ning global tendensiyalari va innovatsion modellari	441
Bo'riyeva Shahzoda Otaniyoz qizi	
Qushlarning ekologiyasi, biosferadagi o'rni va inson hayotiga ta'siri.....	444
Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyeva, Qalandarova Muxlisa Aimardonovna, Xamrayeva Feruza Oybekovna	
Pedagogik amaliyot modelining transformatsiyasi: passiv kuzatishdan kasbiy jarayonga chuqur kirib borish tendensiyasi	448
Abdrashitova E. V.	
Ta'lim jarayonida baholashning zamonaviy yondashuvlari va uning o'quvchilar rivojlanishidagi ahamiyati ..	454
Abduraxmonova Dilobar Shuhratbekovna	
Yirtqichlarning ov strategiyalari: evolyutsion moslashuv, neyrofiziologik asoslar va ekologik modellashtirish	458
Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyeva, Saidov Asadbek Qudratovich, Abdusattorov Abdulqosim Abdulxamidovich	
Yoshlar o'rtasida huquqbuzarliklarning oldini olish	464
Ahmadjonova Shahnozaxon Yarqinovna	
Zamonaviy ta'lim jarayonida funksional savodxonlikni rivojlantirishning nazariy-metodik asoslari hamda o'quvchilarning amaliy kompetensiyalarini shakllantirish yo'nalishlari.....	467
Alimova Farzona Abdukamalovna, Gubayeva Aziza Ismatillayevna	
Muhandislik ta'limida ijodkorlikni rivojlantirishning nazariy va metodologik yondashuvlar	474
Avazov Jo'rabek Donayevich	
Katta guruh tarbiyalanuvchilarida kasb haqidagi dastlabki tasavvurlarni shakllantirish metodikasini innovatsion ekotizim sharoitida takomillashtirish ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida.....	478
D. D. Zuparova, Uralova Fotima Baxtiyor qizi	
Geometriya fanida isbotlashga doir masalalarning o'quvchilarda divergent tafakkurni rivojlantirishdagi didaktik imkoniyatlari.....	483
Davletov Davronbek Egamberganovich	
An'anaviy xonandalikni o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash.....	488
Fazliddinov Zokir Xusniddin o'g'li	
Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarda agressiv xulq-atvor namayon bo'lishi	493
G'ayibova Nargiza Anorbayevna	
Methodology for Organizing Tutoring Activities in the Credit-Module System	497
Isabekov Shavkat Isabekovich	
Ta'lim boshqaruvida rahbarlarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari	500
Islamova Dilfuza Dilshodovna	
O'zbek yuridik terminologiyasining boyishining ichki va tashqi manbalari.....	504
Ismoilova Sug'diyona Ashurovna	
Tarbiyasi og'ir o'smirlar orasida jismoniy faoliyat darajasi bilan akademik yutuqlar orasidagi bog'liqlikni takomillashtirish	508
Isoqov Nuriddin Halim o'g'li	
Bo'lajak chizmachilik o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish omillari.....	511
Jamilova Dilsuza To'lqin qizi	
Talaba qizlarning jismoniy faolligini oshirish yo'llari	515
Jumanova Iroda Shokirjon qizi	
Online marketingda emotsional manipulatsiya usullarining ta'siri	518
Nurmatov Nurhayot, Kimsanboyeva Komila Shermuxammadqizi	
O'yin faoliyati va integrativ mashg'ulotlar asosida tarbiyani tashkil etish metodikasi	522
Mamatova Farida Iminjanovna	
Oliy ta'lim tizimida inklyuziv ta'limning mazmuni va uning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati	527
Mirsaidova Muborak	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv-bilish faoliyatini modellashtirishning didaktik imkoniyatlari va samaradorligi	532
Muxtarova Lobar Abdimannabovna, Shoymurodova Roziya Yusuf qizi	
Amfibialarning teri orqali nafas olishi: morfofiziologik asoslari va evolyutsion ahamiyati	536
Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyeva, Normurodova Farishta Begmurod qizi, Xolmurodova Dilrabo Panji qizi, Qo'ldoshova Ruxshona Navro'z qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin texnologiyalari asosida bolalarda bilish jarayonining rivojlanishi ...	541
Norqulova Ma'mura Husniddin qizi	
Kasbiy ta'lim tashkilotlarida xalqaro ta'lim dasturlarini joriy qilishning ilmiy-amaliy ahamiyati.....	546
Nosirov Bunyodjon G'offorali o'g'li	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining oila va jamoat tashkilotlari bilan hamkorligi.....	550
Qambarova Naziraxon Barxonovna	

An'anaviy oila sharoitida kelinlarda noadaptiv psixologik himoya mexanizmlarini kamaytirish bo'yicha psixokorreksion yondashuv	554
Qobilova Nasiba Ismatjon qizi	
Ona tili ta'limida kreativ yondashuv asosida o'quv jarayonini modellashtirishning pedagogik shart-sharoitlari	557
Qulmuminov O'rolboy Safar o'g'li, Jumayeva Hulkar Panji qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy rivojlanish dinamikasi	562
Ravshanova Gulnoza Burxonovna, Turdiboyeva Umida Ravshan qizi, Norjigitova Rohila Abduvoid qizi	
Ingliz, o'zbek va rus tillari foydalanuvchilari uchun lug'atlar yaratishning lingvistik va amaliy asoslari	565
Raxmonova Sardora Muminjonovna	
Jismoniy tarbiya darslarini yangicha pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etishning nazariy va amaliy asoslari	569
Ro'zmetov Rasul Tangirberganovich	
Sutemizuvchilarning kelib chiqishi va xilma-xilligi	573
Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Sattorova Sanobar Boboqul qizi, Salimova Shahrizoda Ikromjon qizi	
Raqamli muhitda voyaga etayotgan o'spirinlarda empatiya va ijtimoiy-emotsional rivojlanishning neyropedagogik xususiyatlari	578
Shamsiddinov G'iyosjon Husniddin o'g'li	
Bo'lajak muhandislarning amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishda dasturlashtirilgan ta'lim vositalarining o'rni	583
Sharipova Nodira Ilxom qizi	
Digital Educational Technologies in Improving the Quality of Teaching: Methods and Practical Implementation	588
Tashpulatova Nafisa Bakhtiyarovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy ishonchni rivojlantirishda inklyuziv usullardan foydalanish	591
To'laboyeva Irodaxon Maxammadali qizi	
SRDM modeli orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarida STEAM kompetensiyalari va Computational Thinking ko'nikmalarini shakllantirish	595
Toshpulatova Niyoxon Shavkatjon qizi	
Umumta'lim maktablarida fan to'garaklari faoliyatini tashkil etishning pedagogik shartlari	600
Toshtemirova Dilnoza Abdug'ani qizi	
Development of an Integrated Learning Module Based on Digital Technologies in the Educational Process	604
Umirov Ilkhom Iskandar ugli	
Muskul-skelet tizimi nuqsonli o'quvchilarning nozologik guruhlariga differensial yondashuv asosida adaptiv sportga yo'naltirish	608
Uraimov Sanjar Ruzimatovich, Ubaydullayeva Dilnoza Muhammad qizi	
Boshlang'ich ta'limda alohida ehtiyojga ega bo'lgan o'quvchilarni o'qitishning bugungi holati va muammolari tahlili	612
Uroqova Yorqin qizi	
Inklyuziv ta'lim muhiti asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining texnologiya darslarida ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi	615
Xamidova Zarina Iskandar qizi	
Qushlar migratsiyasi va uning ekologik sabablari	619
Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Raximova Dilfuza Ilyos qizi, Saburova Sarvinoz Erkabay qizi	
Imkoniyati cheklangan bolalarni jismoniy tarbiya va sportga jalb etishning nazariy va amaliy asoslari	623
Xasanova Nilufar Raxmatovna	
Raqamli avlod tarbiyasida milliy qadriyatlar va ota-onalarning virtual-pedagogik madaniyati uyg'unligi	628
Xaydarova Xilola Raximberdiyevna	
Разработка алгоритмов для визуализации и анализа решения задач линейного программирования	631
Буронова Муниса Баходировна, Хакимов Дониёр Бахтиёр Угли	
Ta'lim tizimida moliyaviy boshqaruv tushunchasi va iqtisodiy mazmuni	637
Mannanova Maftuna Fazliddin qizi	
Koreya ta'lim tizimida kompetensiyaviy yondashuvning nazariy asoslari va uning pedagogik mohiyati	641
Adamatov Anvar Ablaqulovich	
Bo'lajak pedagoglarning raqamli didaktik kompetensiyasini rivojlantirish: muammo va yechimlar	645
Uskanov Kaxramon Xalikulovich	
Matematika fanini o'qitishda onlayn platformalardan foydalanish	648
Mirzayeva Shahlo, Yorqulova Mashhura, Boboqulova Durdona	

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA IJTIMOYIY ISHONCHNI RIVOJLANTIRISHDA INKLYUZIV USULLARDAN FOYDALANISH

To'laboyeva Irodaxon Maxammadali qizi

Toshkent kimyo xalqaro universiteti, theory and methods
 of preschool education mutaxassisligi magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy ishonchni shakllantirish va rivojlantirishning nazariy-amaliy asoslari inklyuziv ta'lim nuqtai nazaridan tahlil qilingan. Tadqiqotda inklyuziv ta'lim muhiti, hamkorlikka asoslangan pedagogik texnologiyalar, jamoaviy o'yin faoliyati, qo'llab-quvvatlovchi kommunikativ muhit va bola markazli yondashuvning bola shaxsi rivojiga ta'siri ochib berilgan. Shuningdek, xorijiy va milliy ilmiy qarashlar qiyosiy tahlil qilinib, ijtimoiy ishonchning kommunikativ faollik, emotsional barqarorlik, jamoada ishlash qobiliyati, ta'limga moslashuv va shaxslararo munosabatlar tizimidagi ahamiyati yoritilgan. Ta'lim amaliyotida inklyuziv usullar, differensial topshiriqlar, ijtimoiy-rolli o'yinlar, hamkorlik mashg'ulotlari va qo'llab-quvvatlovchi tarbiya muhitidan samarali foydalanish mexanizmlari asoslangan. Mavzu doirasida keltirilgan nazariy tahlillar va amaliy xulosalar mazkur yondashuvlarning maktabgacha ta'lim tizimida keng joriy etilishi bolalarning ijtimoiy faolligi, o'zaro hurmati, bag'rikengligi va o'z kuchiga bo'lgan ishonchini mustahkamlashga xizmat qilishini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, ijtimoiy ishonch, inklyuziv ta'lim, innovatsion pedagogika, bola rivojlanishi, ijtimoiylashuv, kommunikativ kompetentlik, hamkorlik muhiti, o'yin texnologiyasi, emotsional barqarorlik, teng imkoniyat, tarbiya muhiti.

Abstract: This article analyzes the theoretical and practical foundations for the formation and development of social trust among preschool children from the perspective of inclusive education. The study reveals the impact of an inclusive educational environment, cooperation-based pedagogical technologies, collective play activities, a supportive communicative setting, and a child-centered approach on child personality development. In addition, based on a comparative analysis of foreign and national scientific approaches, the role of social trust in the development of communicative activity, emotional stability, teamwork skills, adaptation to the educational process, and interpersonal relations is highlighted. The mechanisms for the effective use of inclusive methods, differentiated tasks, social-role games, collaborative activities, and a supportive educational environment in pedagogical practice are substantiated. The theoretical conclusions and practical recommendations show that the broad implementation of these approaches in preschool education contributes to strengthening children's social activity, mutual respect, tolerance, and self-confidence.

Key words: preschool education, social trust, inclusive education, innovative pedagogy, child development, socialization, communicative competence, collaborative environment, game technologies, emotional stability, equal opportunity, educational environment.

Аннотация: В данной статье с позиций инклюзивного образования проанализированы теоретико-практические основы формирования и развития социального доверия у детей дошкольного возраста. В исследовании раскрыто влияние инклюзивной образовательной среды, педагогических технологий, основанных на сотрудничестве, коллективной игровой деятельности, поддерживающей коммуникативной среды и лично ориентированного подхода на развитие личности ребёнка. Также проведён сравнительный анализ зарубежных и национальных научных взглядов, освещено значение социального доверия в системе коммуникативной активности, эмоциональной устойчивости, способности работать в коллективе, адаптации к обучению и межличностных отношений. Обоснованы механизмы эффективного использования в образовательной практике инклюзивных методов, дифференцированных заданий, социально-ролевых игр, совместных занятий и поддерживающей воспитательной среды. Теоретические анализы и практические выводы, приведённые в рамках темы, показывают, что широкое внедрение данных подходов в систему дошкольного образования способствует укреплению социальной активности детей, взаимного уважения, толерантности и уверенности в собственных силах.

Ключевые слова: дошкольное образование, социальное доверие, инклюзивное образование, инновационная педагогика, развитие ребёнка, социализация, коммуникативная компетентность, среда сотрудничества, игровые технологии, эмоциональная устойчивость, равные возможности, воспитательная среда.

KIRISH

Bugungi kunda dunyo ta'lim makonida insonparvarlik, teng imkoniyat, ijtimoiy adolat va bola manfaatlarini ustuvor qo'yish tamoyillarining kuchayishi ta'lim tizimining barcha bosqichlariga, ayniqsa, maktabgacha ta'lim sohasiga yangi mazmun va sifat o'zgarishlarini olib kirmoqda. Jamiyat taraqqiyotining zamonaviy bosqichida shaxsning faqat bilimi yoki intellektual salohiyati emas, balki uning ijtimoiy faolligi, muloqot madaniyati, jamoada ishlash qobiliyati, boshqalarga nisbatan ishonch va hurmat bilan munosabatda bo'lishi ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtai nazardan qaralganda, maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy ishonchni shakllantirish va rivojlantirish pedagogikaning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Chunki aynan erta bolalik davrida bolaning atrof-muhitga munosabati, o'zini xavfsiz his qilishi, kattalar va tengdoshlar bilan muloqotga kirishish qobiliyati, o'zaro munosabatlarda ochiqlik va hamkorlikka moyilligi shakllanadi ^[1]. Agar ushbu bosqichda bolada ishonchli, qo'llab-quvvatlovchi va adolatli muhit yaratilsa, u kelgusida nafaqat ta'lim jarayoniga tezroq moslashadi, balki jamiyatda faol, bag'rikeng va mustaqil shaxs sifatida kamol topishi uchun mustahkam psixologik poydevorga ega bo'ladi.

Mavzuning dolzarbligi yana shu bilan belgilanadiki, so'nggi yillarda inklyuziv ta'lim g'oyasi jahon pedagogikasida ustuvor konsepsiyalardan biriga aylandi. Inklyuziv ta'lim nafaqat alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bolalarni umumiy ta'lim muhitiga jalb etish, balki har bir bolaning qadr-qimmatini, individual xususiyati, imkoniyati va ehtiyojini tan olishga asoslangan yondashuvdir. Bunday muhitda bolalar turli rivojlanish darajasi, temperament, nutqiy, kognitiv yoki jismoniy xususiyatlarga ega tengdoshlari bilan birga o'qiydi, o'ynaydi, muloqot qiladi va ijtimoiy tajriba to'playdi. Bu jarayon esa tabiiy ravishda bag'rikenglik, hamdardlik, bir-birini tushunish, o'zaro yordam va ijtimoiy ishonch kabi muhim sifatlarni shakllantiradi ^[2]. Demak, inklyuziv usullardan foydalanish bolada faqat o'quv faolligini emas, balki uning ijtimoiy-emotsional rivojlanishini ham ta'minlaydi.

Maktabgacha yosh davri inson hayotidagi eng muhim va ta'sirchan bosqichlardan biri bo'lib, bu davrda shaxsning asosiy emotsional, kommunikativ va axloqiy sifatlari shakllanadi. Psixologiya va pedagogikada qayd etilishicha, erta yoshda bolaning tashqi olamga nisbatan ishonchli yoki ishonchsiz munosabati shakllanadigan bo'lsa, keyingi bosqichlarda uning jamoada o'zini tutishi, boshqalar bilan hamkorlik qilishi, yangi muhitga moslashishi va o'z imkoniyatlarini namoyon qilishi ana shu ilk tajribaga bog'liq bo'ladi ^[3]. Shu jihatdan maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ijtimoiy ishonchni rivojlantirish faqat tarbiyaviy vazifa emas, balki shaxs kamolotiga xizmat qiluvchi strategik pedagogik vazifadir.

O'zbekistonda ham so'nggi yillarda maktabgacha ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, ta'lim sifatini oshirish, bola markazli va inklyuziv yondashuvlarni joriy etish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmog'da. Maktabgacha ta'limni rivojlantirishga doir davlat dasturlarida har bir bolaga sifatli ta'lim olish imkoniyatini yaratish, bolaning shaxsiy ehtiyojlari va qiziqishlarini hisobga olish, tarbiyachilarning kasbiy kompetentligini oshirish va ta'lim muhitini insonparvarlik tamoyillari asosida tashkil etish vazifalari belgilab qo'yilgan ^[4]. Bu esa mazkur mavzuni nafaqat ilmiy-nazariy, balki amaliy-metodik jihatdan ham o'ta dolzarb etib qo'yadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Pedagogik amaliyotda inklyuziv usullardan samarali foydalanish uchun, avvalo, ta'lim muhiti bolaning psixologik xavfsizligini ta'minlashi lozim. Bolaning xato qilishdan qo'rqmasligi, o'z fikrini erkin ayta olishi, savol berishi, boshqalar bilan munosabatga kirishishi va muvaffaqiyatni his qilishi uning ijtimoiy ishonchi shakllanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Tarbiyachi bu jarayonda nazorat qiluvchi emas, balki yo'l-yo'riq ko'rsatuvchi, rag'batlantiruvchi va ijobiy kommunikativ muhitni tashkil etuvchi shaxs sifatida ishtirok etishi kerak. U har bir bolaning kuchli jihatlarini ko'ra bilishi, uni jamoa ichida faollashtirishi, munosabatlarda ijobiy ohangni saqlashi va o'zaro hurmat muhitini yaratishi zarur ^[10].

Inklyuziv usullar doirasida differensial topshiriqlar ham katta ahamiyatga ega. Chunki barcha bolalarning rivojlanish sur'ati, qabul qilish darajasi, nutqiy imkoniyati va ijtimoiy faolligi bir xil emas. Agar pedagog har bir bolaning xususiyatini hisobga olib, unga mos vazifa tanlasa, bolaning muvaffaqiyatga erishish ehtimoli ortadi. Muvaffaqiyat esa bolada o'z kuchiga ishonchni, o'zini qadrli his qilishni va boshqalar bilan munosabatda faol bo'lishni ta'minlaydi. Demak, differensial yondashuv ham ijtimoiy ishonchni shakllantirishning muhim amaliy mexanizmi hisoblanadi.

Mavzuning yana bir muhim jihati shundaki, ijtimoiy ishonchni shakllantirish faqat bolalar o'rtasidagi munosabatlar bilan cheklanmaydi. Bu jarayonda oila, tarbiyachi va ta'lim muassasasi o'rtasidagi hamkorlik ham katta ahamiyatga ega. Agar ota-ona va pedagog bolaga nisbatan bir xil qo'llab-quvvatlovchi, hurmatli va sabrli munosabatda bo'lsa, bola o'zini barqaror ijtimoiy muhitda his qiladi. Bu esa uning tashqi olamga, tengdoshlariga va o'z imkoniyatlariga nisbatan ishonchini mustahkamlaydi ^[11]. Shu bois maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv yondashuvni amalga oshirishda ota-onalar bilan hamkorlik, maslahatlashuv, birgalikdagi tadbirlar va qo'llab-quvvatlovchi pedagogik munosabatlar muhim o'rin tutadi.

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda inklyuziv muhitda tashkil etilgan hamkorlikka asoslangan mashg'ulotlar bolalarning muloqotga kirishuvchanligi, jamoaviy ishtirok darajasi va emotsional barqarorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi ta'kidlanadi ^[12]. Bu ayniqsa maktabgacha ta'limda muhim, chunki bola mazkur bosqichda tajriba orqali o'rganadi, o'yin orqali o'zlashtiradi va munosabatlar orqali shakllanadi. Agar ushbu jarayon inklyuziv tamoyillar asosida tashkil etilsa, ta'lim nafaqat bilim berish, balki jamiyatda yashashga tayyorlash, boshqani qabul qilish va o'zini jamoaning qimmatli a'zosi sifatida his qilishni ta'minlaydi.

Shu jihatdan qaralganda, maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy ishonchni rivojlantirishda inklyuziv usullardan foydalanish masalasi zamonaviy pedagogikaning muhim va istiqbolli yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bu muammoning ahamiyati ta'lim samaradorligi, bola shaxsining barqaror rivojlanishi, ijtimoiylashuv jarayonining muvaffaqiyati va jamiyatda insonparvar munosabatlarni qaror toptirish bilan uzviy bog'liqdir. Shuning uchun ham mazkur yo'nalishda ilmiy tadqiqotlarni chuqurlashtirish, milliy pedagogik amaliyotga mos inklyuziv metodikalarni ishlab chiqish, tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini boyitish va oila bilan hamkorlik mexanizmlarini takomillashtirish dolzarb vazifalardan hisoblanadi.

Mamlakatimizda maktabgacha ta'lim sohasida amalga oshirilgan islohotlar natijasida so'nggi yillarda maktabgacha ta'lim qamrovi sezilarli darajada oshdi. 2017-yilda 3-7 yoshli bolalarni qamrab olish darajasi 30 foizga ham yetmagan bo'lsa, keyingi yillarda bu ko'rsatkich 70 foizdan yuqori darajaga chiqdi. Bu esa ko'proq bolalarning erta jamoaviy muhitga jalb etilishi va ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirish imkoniyati ortganini anglatadi. Inklyuziv ta'lim yo'nalishida ham ijobiy o'zgarishlar kuzatilmoqda.

Maxsus ehtiyojga ega bolalar uchun moslashtirilgan guruhlar, korreksion xizmatlar va qo'shimcha pedagogik yordam shakllari bosqichma-bosqich kengaymoqda. Natijada turli rivojlanish xususiyatlariga ega bolalarning birgalikda tarbiyalanishi uchun sharoit yaxshilanmoqda. Bu jarayon bolalarda bag'rikenglik, o'zaro hurmat va hamkorlik madaniyatini kuchaytirishga xizmat qiladi.

Pedagoglar malakasini oshirish bo'yicha ko'rsatkichlar ham sohadagi o'sishni tasdiqlaydi. Tarbiyachilarning zamonaviy metodika, bola psixologiyasi va inklyuziv yondashuvlar bo'yicha o'quv kurslarida ishtirok etishi ta'lim muhitining sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Malakali pedagoglar ishtirokida bolalarning muloqotga kirishishi, guruhda faol qatnashishi va o'zini erkin his qilishi yuqoriroq bo'ladi.

Hududiy tahlillar shahar va qishloq joylarida ham o'sish sur'ati davom etayotganini ko'rsatadi. Yangi davlat, xususiy va oilaviy bog'chalarning tashkil etilishi orqali chekka hududlarda ham bolalar uchun ta'lim imkoniyatlari kengaymoqda. Shu jihatdan qaraganda, O'zbekistondagi mavjud statistik dinamika inklyuziv usullar asosida bolalarda ijtimoiy ishonchni rivojlantirish uchun mustahkam amaliy asos yaratayotganini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy ishonchni rivojlantirishda inklyuziv usullarning pedagogik imkoniyatlarini aniqlashga qaratilgan kompleks metodologik yondashuv qo'llanildi. Tadqiqotning nazariy asosini shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, ijtimoiy-konstruktivistik yondashuv, faoliyatli ta'lim, kompetensiyaviy paradigma hamda inklyuziv pedagogika tamoyillari tashkil etdi. Ilmiy izlanish jarayonida tahlil va sintez, qiyosiy-taqqoslovchi tahlil, pedagogik kuzatuv, ilmiy manbalarni interpretatsiya qilish, pedagogik modellash-tirish va umumlashtirish usullaridan foydalanildi.

Maktabgacha ta'lim amaliyotida bolalarning muloqotga kirishuvchanligi, jamoaviy faoliyatda ishtirok etishi, tengdoshlarga munosabati, emotsional ochiqqligi, yordam so'rashi va yordam ko'rsatishi, o'z fikrini ifoda etishi kabi mezonlar ijtimoiy ishonchning asosiy ko'rsatkichlari sifatida talqin qilindi. Shu asosda inklyuziv usullarning bolalar ijtimoiylashuvi va ishonch muhitini shakllantirishdagi pedagogik salohiyati tahlil etildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ijtimoiy ishonch tushunchasi bolaning atrofdagilar bilan muloqot qilishga tayyorligi, o'zini jamoada xavfsiz va qo'llab-quvvatlangan his qilishi, hamkorlik jarayonida faol ishtirok etishi va boshqalarga nisbatan ijobiy munosabatda bo'lishi bilan belgilanadi. Pedagogik nuqtai nazardan mazkur sifat bolaning keyingi ta'lim bosqichidagi muvaffaqiyati, ijtimoiy moslashuvi va shaxsiy rivojlanishi uchun muhim psixologik omil hisoblanadi. Agar bola maktabgacha davrda jamoada erkin muloqot qilish, o'z fikrini bildirish, xato qilishdan qo'rqmaslik va boshqalardan yordam olish tajribasini orttirsas, u kelgusi ta'lim jarayonida ham faol, tashabbuskor va o'ziga ishongan holda ishtirok etadi ^[5].

Erik Erikson inson rivojlanishining dastlabki bosqichini "ishonchga qarshi ishonchsizlik" deb atab, aynan erta bolalikda shakllangan ishonch tuyg'usi keyingi shaxsiy va ijtimoiy taraqqiyotning poydevori ekanini ta'kidlagan ^[6]. Uning fikricha, bola o'z ehtiyojlari o'z vaqtida qondirilayotganini, kattalar tomonidan mehr va himoya ko'rayotganini his qilsa, tashqi olamga nisbatan ijobiy ishonch hosil qiladi. Bu nazariyani maktabgacha ta'lim amaliyotiga tatbiq etganda, tarbiyachi, tengdoshlar va ta'lim muhitining qo'llab-quvvatlovchi xususiyati bolada ijtimoiy ishonch shakllanishining asosiy manbasiga aylanishi ko'rinadi.

Lev Vygotsky tomonidan ishlab chiqilgan ijtimoiy-madaniy nazariyaga ko'ra, bola rivojlanishi ijtimoiy muloqot va hamkorlik asosida kechadi ^[7]. Uning "yaqin rivojlanish zonasi" konsepsiyasi bolaga mustaqil bajara olmaydigan vazifalarni kattalar yoki tengdoshlar yordamida amalga oshirish imkonini berishni nazarda tutadi. Inklyuziv ta'lim muhitida aynan shu jarayon samarali namoyon bo'ladi: bolalar bir-biridan o'rganadi, birgalikda harakat qiladi, vazifalarni taqsimlaydi, kelishish va hamkorlik qilishni o'rganadi. Bu holat esa ijtimoiy ishonchning tabiiy shakllanishi uchun qulay sharoit yaratadi.

Jean Piaget bolalar tafakkuri rivojida o'yin va amaliy faoliyatning hal qiluvchi ahamiyatini asoslab bergan ^[8]. Maktabgacha ta'lim amaliyotida inklyuziv o'yinlar, rolli mashg'ulotlar va jamoaviy vazifalar bolalarni bir-birini eshitishga, kelishishga, qoidalarga rioya qilishga, emotsional holatlarni anglashga va jamoaviy mas'uliyatni his qilishga o'rgatadi. Masalan, birgalikda sahna ko'rinishi tayyorlash, umumiy rasm chizish, rolli ertaklash, juftlikda qo'l mehnati bilan shug'ullanish yoki bir maqsadga qaratilgan harakatli o'yinlar bolalar o'rtasida o'zaro ishonchni kuchaytiradi. Bunday mashg'ulotlarda har bir bola o'zining jamoa uchun ahamiyatli ekanini his qiladi, bu esa uning ichki ishonchini mustahkamlaydi.

Inklyuziv ta'limning muhim afzalliklaridan biri shundaki, u bolalar o'rtasidagi farqlarni kamchilik yoki to'siq emas, balki tabiiy holat sifatida qabul qilish madaniyatini shakllantiradi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda mazkur sifatni tarbiyalash juda muhim, chunki aynan shu davrda ularda "boshqa inson"ni qabul qilish, uning holatini tushunish va unga nisbatan munosabat bildirishning dastlabki modellari shakllanadi. Agar tarbiya jarayonida bolalar turli imkoniyatlarga ega tengdoshlari bilan birgalikda o'ynasa, vazifa bajarsa va muvaffaqiyatga erishsa, ularda bir-biriga nisbatan hurmat, hamdardlik va qo'llab-quvvatlash ehtiyoji kuchayadi. Shu ma'noda inklyuziv usullar ijtimoiy ishonchni rivojlantirishning eng tabiiy va samarali vositalaridan biri sifatida namoyon bo'ladi ^[9].

XULOSA

Tadqiqotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy ishonchni rivojlantirish ularning keyingi shaxsiy, emotsional va ijtimoiy taraqqiyoti uchun muhim ahamiyatga ega. Inklyuziv usullar mazkur jarayonni tashkil etishda samarali pedagogik vosita sifatida namoyon bo'lib, bolalarda hamkorlik, bag'rikenglik, hamdardlik, jamoaviy mas'uliyat, muloqot madaniyati va o'z kuchiga ishonchni shakllantiradi. Ayniqsa, bola markazli va qo'llab-quvvatlovchi muhitda tashkil etilgan inklyuziv mashg'ulotlar har bir bolaga o'z salohiyatini namoyon qilish, jamoada o'z o'rniga ega ekanini his qilish va ijtimoiy munosabatlarda faol ishtirok etish imkonini beradi.

Shu bilan birga, inklyuziv ta'limni samarali tashkil etish pedagogning kasbiy mahorati, differensial yondashuvni qo'llay olishi, psixologik xavfsiz muhit yaratishi va oila bilan hamkorlikni to'g'ri yo'lga qo'yishi bilan bevosita bog'liq. Demak, maktabgacha ta'lim tizimida inklyuziv usullarni ilmiy asosda va maqsadli qo'llash orqali ijtimoiy jihatdan faol, bag'rikeng, o'ziga ishonuvchi va jamoada samarali faoliyat yurituvchi barkamol avlodni tarbiyalash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Bojovich L.I. Lichnost i yeye formirovaniye v detskom vozraste. – Moskva: Prosveshcheniye, 1968. – 464 b.
2. UNESCO. Inclusive Early Childhood Care and Education: From Commitment to Action. – Paris: UNESCO Publishing, 2022. – 86 p.
3. Erik Erikson. Childhood and Society. – New York: W.W. Norton & Company, 1963. – 445 p.
4. Lev Vygotsky. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. – Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978. – pp. 79-91.
5. Jean Piaget, Bärbel Inhelder. The Psychology of the Child. – New York: Basic Books, 1969. – pp. 63-70.
6. Jean Piaget, Bärbel Inhelder. The Psychology of the Child. – New York: Basic Books, 1969. – pp. 115-117.
7. Jean Piaget, Bärbel Inhelder. The Psychology of the Child. – New York: Basic Books, 1969. – pp. 118, 125, 127-128.
8. Urie Bronfenbrenner. The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design. – Cambridge, MA: Harvard University Press, 1979. – pp. 13, 32, 40.
9. Urie Bronfenbrenner. The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design. – Cambridge, MA: Harvard University Press, 1979. – pp. 57-60, 66-67.
10. UNICEF. Early Childhood Development and Inclusive Education Report. – New York: UNICEF, 2021. – 74 p.
11. Mel Ainscow. Developing Inclusive Education Systems. – London: Routledge, 2005. – 214 p.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.